

Verlies derogatie forse kostenpost

Dit is de voorlopige conclusie van Maike Oegema, met haar ouders Koeien & Kansendeelnemer in Dalfsen. De grootste posten zijn de extra kosten voor mestafvoer en de extra kosten voor kunstmestaankopen. Maike vindt het onbegrijpelijk dat wetenschappelijke inzichten niet benut zijn. Daarnaast past het afschaffen van de derogatie niet in het streven om kringlopen meer te sluiten. "Het lijkt dus vooral een verandering die politiek ingegeven is", aldus Maike.

Figuur 1. Maike en haar ouders hebben als enigen in het project een volledige Jersey-veestapel.

De afgelopen jaren is het bedrijf van de Oegema's helemaal afgestemd op de derogatie. Zowel het bouwplan als de bemestingen zijn daar op afgestemd. Liever hadden ze met de derogatie al meer drijfmest en minder kunstmest gebruikt. Door drijfmest af te voeren verlies je immers ook waardevolle organische stof, fosfaat en kali. Dat baart Maike zorgen. Het bouwplan wordt waarschijnlijk niet veranderd door het afschaffen van de derogatie. Wel is

er in 2022 nog extra grasklaver ingezaaid. Het betekent in 2023 wel een extra mestafvoer van zo'n 15 m³ per ha, en dus hoogstwaarschijnlijk een forse extra kostenpost. Immers ook veel collega's zullen met extra mestafvoer geconfronteerd worden. Hoe de mestmarkt zich in de komende jaren gaat ontwikkelen, is momenteel nog erg onduidelijk. Maike vindt het jammer dat het strooien van meer kunstmest hierdoor gestimuleerd wordt, terwijl

veel boeren juist al jaren proberen om met minder kunstmest toe te kunnen. Bovendien stijgt de CO₂-emissie per kg melk wanneer er meer kunstmest gestrooid wordt.

Maike: "Voor ons bedrijf vind ik de afgebouwde derogatie erg lastig om te begrijpen, maar ook om goed op in te kunnen spelen".

Eddy Teenstra
Textografie

Diversiteit in bedrijven belangrijk

Deelnemers aan project Koeien & Kansen doen onder praktijkomstandigheden ervaring op die bruikbaar vertaald kan worden naar andere veehouderijbedrijven. Daarvoor is een grote diversiteit in deelnemende bedrijven van belang. Samen zorgen ze er voor dat de gevonden resultaten doorvertaald kunnen worden naar de praktijk. Daarnaast leveren de deelnemers onder praktijkomstandigheden bewijslast of een verandering met de randvoorwaarden van de bedrijfsvoering kosteneffectief haalbaar is. Dat sinds kort één van de deelnemende bedrijven hoofdzakelijk Jerseys heeft is dan ook toe te juichen. Daarmee is er niet alleen verschil aangebracht

in grondsoort en regio, maar ook in veeslag.

Ik heb respect voor de deelnemende ondernemers omdat ze heel open hun bedrijfsresultaten delen. Niet alleen met de deelnemers, maar ook met de sector. De soms kritische reacties gebruiken ze juist om hun eigen bedrijfsvisie aan te scherpen. Het helpt hen om bedrijfsdoelstellingen aan te scherpen en knelpunten of kansen in (toekomstige) regelgeving helder in beeld te brengen. Vanuit de sector mogen we dankbaar zijn met zulke ondernemers. Zij proberen immers op positieve wijze in te spelen op de uitdagingen waar de sector de komende tijd voor staat. Allen met hetzelfde doel: boer blijven!

Leo Tjoonk, Agrifirm
lid begeleidingscommissie

Volhouden

Onze jongste zoon wil trekkerrijbewijs halen. En we weten dat het tegenwoordig niet meer eenvoudig is om dat rijbewijs te halen. Zijn voetbalvrienden en klasgenoten van het VWO vonden het maar vreemd. 'Je hebt niet eens een boerderij.' Of 'Er zijn binnenkort toch geen boeren meer', klonk het wel eens cynisch. Toch maar stug volhouden en lessen nemen.

Het is soms ook om moedeloos van te worden. Ben je oprecht bezig om nauwkeurig te boeren, dan nog wordt de derogatie afgeschaft voor Nederland. Koeien & kansen-boeren zijn al jaren bezig om nauwkeurig in de bedrijfsvoering te werken en de verliezen van ammoniak, stikstof, fosfaat en broeikasgassen te beperken. Maar de maatschappelijke roep om veel minder dieren te houden is hardnekkig. En (goed) management lijkt nauwelijks een rol te krijgen in de beleidsvorming. 'Waar doen we het allemaal nog voor?', vragen de projectboeren zich nog wel eens af. En toch houden we vol. 'Goed management moet toch beloond worden?' Misschien via een stoffenbalans? Trots ben ik op onze projectboeren die de kansen blijven zoeken. Petje af.

En onze zoon? Hij is 16 geworden en heeft zijn trekkerrijbewijs gehaald. Bij bevriende veehouders, aannemers en een loonwerker helpt hij regelmatig mee. Vindt 'ie mooi. En het levert ook nog wat op.

Michel de Haan, projectleider

Kritische Prestatie Indicatoren voor biodiversiteit in beeld

In Koeien & Kansen lag de afgelopen twee jaar de focus op biodiversiteit, daarbij geholpen door BoerenNatuur en agrarische collectieven. De collectieven hebben de maatregelen die deelnemers nemen voor natuur en landschap in beeld gebracht en gescoord. Daarbij bespraken ze ook de kansen die er nog liggen voor onder andere slootbeheer, erf en landschapselementen.

Natuur en Landschap eenvoudiger haalbaar dan Kruidenrijk grasland

Maatregelen die boeren nemen variëren van kleine aanpassingen, zoals een insectenhotel en extra erfbeplanting, tot het beheren van landschapselementen en het tijdelijk uit productie halen van een perceel door het plas-dras te maken voor de weidevogels. Volgens de methode van de Stichting Biodiversiteitsmonitor, tellen al deze maatregelen op tot een score op twee Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's): de KPI Natuur en Landschap en de KPI Kruidenrijk grasland. Voor beide is het streven een minimale score van 5%. Van de 17 deelnemers behalen 12 de nagestreefde score op de KPI Natuur en Landschap. Van deze 12 haalde echter slechts vijf de 5% op de KPI Kruidenrijk grasland. Het laat zien dat, zonder een beloningssysteem, de stap

naar meer extensief kruidenrijk graslandbeheer niet gemakkelijk is zonder bedrijfsaanpassingen.

Tijdens bedrijfsbezoeken zijn de medewerkers ingegaan op het ontwikkelen en instandhouden van kruidenrijke graslanden. Welke mengsels zijn beschikbaar? En wat zijn de voordelen in de bedrijfsvoering, bijvoorbeeld wateroverlast beperken en droogtebestrijding? Kruidenrijk grasland doet het in droge zomers namelijk beter dan percelen met alleen Engels raaigras (zie Figuur 1).

Landschapselementen en slootbeheer bevorderen biodiversiteit

Ook oude landschapselementen, zoals houtwallen en -singels, zijn waardevol voor de biodiversiteit. Ze vormen een verbindingsweg voor kleine zoogdieren, amfibieën en insecten en bieden nest-,

schuil- en voedselgelegenheid voor vogels. De elementen zijn te versterken door bijvoorbeeld het planten van inheemse bloeiende struiken, het neerleggen van takkenrillen, sommige stammen periodiek af te zagen en andere juist uit te laten groeien.

Tevens zijn veel adviezen uitgebracht over slootbeheer. Door sloten gefaseerd te schonen (ca. 25-75% laten staan), behoud je meer leven in de sloot. Door de oevers begroeid te laten wordt ook de kans kleiner op nieuwe invasies van de Amerikaanse rivierkreeft. Ook voor de waterkwaliteit is het laten staan van wat oevervegetatie en waterplanten nuttig.

Carleen Weebers en Dorien Jansen
BoerenNatuur

Reflectie van Marinus de Vries

Meeste kuil naar jongvee

'Inmiddels heb ik zo'n 15 ha aan kruidenrijk grasland. Tien ha is ouderwets en vijf ha is nieuwerwets. Dat laatste heb ik doorgezaaid met een mengsel met weegbree, cichorei en klaver. Het ouderwetse deel moet ik nu gaan verschrallen door alleen nog maar te maaien. De meeste kuil van de percelen gebruik ik voor het jongvee en de droge koeien. Maar, als de analyses goed zijn, ook voor de melkkoeien. De herfstkuilen hebben vaak te weinig energie, die gaan dus niet naar de melkkoeien. Vanwege het vaak grote aandeel blad, oogst ik de percelen zonder te schudden. Dus maaien, wiersen en naar de kuil.'

Moeraswederik, die eind juni heel kort bloeit, in kruidenrijk grasland van Marinus.

Figuur 1. Drie verschillende percelen die naast elkaar liggen op dezelfde droge zomerdag eind augustus 2022.

(a) Monocultuur Engels raaigras

(b) Productief kruidenhoudend grasland met ca. 15 verschillende soorten grassen en kruiden. Ondanks de droogte nog redelijk wat kruiden en grassen die groen zijn.

(c) Productief kruidenhoudend grasland, ca. > 30 soorten, met een zeer divers mengsel met klavers, weegbree, grassen, etc. Grassen stonden ertussen, maar onder de kruiden. De bodem voelde nog vochtig aan.

Effect bufferstrook tegen fosfaatafspoeling niet eenduidig

Afspoeling van fosfaat naar oppervlaktewater is een hardnekkig probleem. Een mogelijke maatregel is het toepassen van een onbemeste strook. Maar meetexperimenten met afspoeling zijn ingewikkeld. Zo blijkt ook hier. Bij oud Koeien & Kansen-deelnemer Pijnenborg is toch gemeten. De resultaten zijn niet eenduidig, maar wel leerzaam.

Een bufferstrook langs weerszijden van een sloot

Op vier percelen is sinds 2018 aan beide zijden van de tussengelegen sloot een onbemeste grasstrook van 3m breed aangelegd. Verwacht werd dat de afspoeling van P zou afnemen na instelling van de bufferstroken. Met andere woorden: de P-concentratie bij de uitlaat van de sloot (Figuur 1, blauwe bolletjes) ten opzichte van de P-concentratie bij de inlaat (oranje bolletjes) zou moeten dalen. Echter, in tegenstelling tot de verwachting, veranderde het verschil tussen de P-concentratie bij de inlaat en uitlaat vrijwel niet.

Waarom geen verschillen?

- Is de afspoeling naar de sloot nog niet afgenomen omdat er in

de vijf jaren dat deze demo liep nog P werd nageleverd uit de bodem, of omdat P werd aangevoerd via drains die onder de stroken doorlopen? Dan is de conclusie dat voor een effect van de bufferstrook op afspoeling meer tijd nodig was.

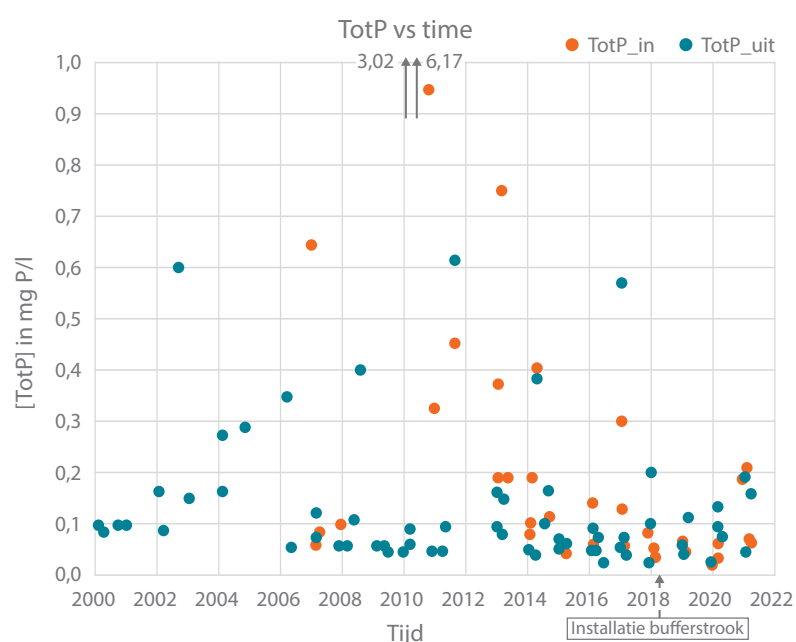
- Is het effect van de bufferstrook onzichtbaar omdat effecten van veranderd landgebruik stroomopwaarts en weersinvloeden het effect vertroebelen? Dan is het effect van de bufferstrook klein geweest ten opzichte van andere invloeden.
- Was het doorstroming van de sloot zo laag dat het slootwater stilstond, zodat P-in vermengd is met P-uit? Dan zijn de metingen bij de in- en uitlaat eerder als duplo's te beschouwen en

wijst de demping van de grote uitschieters van voor die tijd, na instelling van de buffer, toch op een effect van de bufferstrook.

Meten is niet altijd weten

Dit experiment geeft geen eenduidig beeld. Mogelijk zijn er dus meer factoren van invloed, zoals de lengte van de bufferstrook, het weer, de teelt achter de bufferstrook en bovenstrooms en de P-toestand van de bufferstrook. Wie zegt: 'Meet nu gewoon in mijn sloot, dan zie je hoe ik het doe' heeft dus soms een te optimistische kijk op de verklarende kracht van op zichzelf staande metingen.

Gert-Jan Noij en Koos Verloop

Figuur 1: Gemeten Totaal P-concentraties in de sloot voorafgaand en na aanleg van een onbemeste bufferstrook in 2018.

Alle duurzaamheidsdoelen halen hele klus

De Koeien & Kansen-bedrijven streven verschillende duurzaamheidsdoelen na. Op veel duurzaamheidskenmerken scoren de bedrijven goed, maar het is wel lastig om aan alle doelen tegelijk te voldoen. In 2021 realiseerde geen enkel bedrijf alle gestelde doelen tegelijk, er waren slechts twee bedrijven die vijf van de zes duurzaamheidsdoelen haalden.

Resultaten 2021

Binnen het project Koeien & Kansen streven bedrijven verschillende duurzaamheidsdoelen na. Er zijn doelen voor RE-gehalte in het rantsoen, stikstofbodemoverschot, ammoniakemissie per ha, eiwit van eigen land (incl. aankoop uit de buurt), methaanemissie via pensfermentatie en broeikasgasemissies. Hiernaast streven de bedrijven ook verbetering

van de biodiversiteit na. In Tabel 1 zijn de resultaten voor de duurzaamheidsthema's van 2021 weergegeven en staat of het doel bereikt is. Tabel 1 laat zien dat geen enkel bedrijf in 2021 alle doelen haalt. De bedrijven 2 en 7 halen wel 5 van de 6 doelen. Alleen het doel voor methaan halen ze niet. Dit is voor veel bedrijven een lastig doel: slechts 3 bedrijven halen het in 2021. Ook doelen voor eiwit van eigen

land en stikstofbodemoverschot worden door veel bedrijven niet gehaald. Bij deze onderwerpen speelt het weer (dus goede groeiomstandigheden) een belangrijke rol omdat die de resultaten beïnvloedt.

In 2021 halen bijna alle Koeien & Kansen-bedrijven het doel voor broeikasgassen, slechts 1 bedrijf produceert meer dan 1.200 kg CO₂-eq. per ton melk.

Integraal benaderen duurzaamheidsdoelen

Ook dit jaar wordt een studie gedaan naar een integrale benadering van de duurzaamheidsdoelen op de Koeien & Kansen-bedrijven. De eerste studieresultaten laten zien dat de groep¹ bedrijven die veel doelen haalt, gemiddeld 0,9 stuks jongvee per 10 melkkoeien minder heeft (5 van de 8 bedrijven in deze groep hebben minder dan 4,9 stuks jongvee per 10 melkkoeien. Ook is de bedrijfsvoering extensiever (1.900 kg melk/ha minder) en is het aandeel blijvend grasland 11% hoger. Verder weiden ze 287 uur meer en dienen ze minder mest toe dan gemiddeld. Ten slotte valt de 368 kg lagere krachtvoergif per koe op bij bedrijven die veel doelen halen.

Gestapelde maatregelen

Voor een voorbeeldbedrijf op zandgrond is een gestapelde scenario-berekening gedaan waarbij we hebben gekeken welke invloed verschillende maatregelen hebben op alle duurzaamheidsresultaten. Ook is gekeken of de maatregelen samen tot het halen van alle doelen tegelijk kan leiden. De eerste resultaten laten zien dat eiwitarm krachtvoer voeren en veel vers gras voeren een positieve invloed hebben op de meeste duurzaamheidsresultaten. Later maaien van een deel van het grasland heeft een positieve invloed op het RE-gehalte in het rantsoen en de ammoniakuitstoot, maar beïnvloedt de overige duurzaamheidskenmerken negatief. Uit de gestapelde berekening blijkt dat het halen van alle doelen tegelijk een forse opgave is, die veel maatregelen vergt. Hierbij lijkt het halen van doelen voor stikstofbodemoverschot en methaan uit pensfermentatie het meest lastig.

Tabel 1: Resultaten duurzaamheid Koeien & Kansen 2021. Bij groene kleur is doel voor 2021 gehaald, bij de rode kleur is doel voor 2021 niet gehaald.

Doel >	RE rantsoen max. 155 g RE/kg ds	N-bodemoverschot max. 76-307*	NH ₃ /ha max. 44-91*	Eiwit eigen land min. 65%	Methaan pens max. 15,4-17,4*	Broeikasgassen max. 1200g CO ₂ /ton melk	Aantal keer gehaald
1	153	102	85	60	15.9	934	4
2	151	132	41.5	77	17.8	957	5
3	159	309	60	70	17.3	901	3
4	155	211	103.6	54	17.2	1099	3
5	157	331	55.2	67	17.5	964	3
6	159	120	55.8	64	15.7	945	2
7	154	117	49.8	69	18.6	1066	5
8	153	78	46.4	57	18.2	1049	3
9	156	115	65.6	55	16.9	1154	2
10	153	98	53.4	75	17.3	1064	4
11	155	142	55.6	57	18.4	1051	4
12	146	163	63.4	58	16.2	961	4
13	167	86	76	59	18.7	1241	1
14	152	105	57.8	61	17.6	1129	4
De Marke	145	132	31.4	52	15.8	991	3
Gem.	154	149	60.0	62	17.3	1034	3.3

*doel afhankelijk van bedrijfskenmerken

¹ Groep met 2 bedrijven die 5 doelen halen, aangevuld met 6 bedrijven waarbij de resultaten bij ten minste 5 doelen minder dan 5% van het doel afwijken.

Aart Evers en Gerjan Hilhorst

Methaanarme rantsoenen in de praktijk? Het kan!

Op tien Koeien & Kansen-bedrijven zijn in 2020 en 2021 voor vier weken methaanarme voerstrategieën toegepast. We keken of rantsoensamenstellingen met een lagere methaanemissiefactor ook tot een lagere methaanemissie zouden leiden en wat het gevolg was voor de ammoniakemissie.

Methaanarme rantsoenen toepassen

In Nieuwsbrief 53 van december 2020 deelden wij het eerste bericht over het voeren van methaanarme rantsoenen. De rantsoenaanpassingen waren op de korte termijn toe te passen, zoals krachtvoer met een lagere emissiefactor voeren en

bijproducten met een hoge emissiefactor vervangen door bijproducten met een lage emissiefactor. De methaanemissie werd gemeten met de GreenFeed, een aangepast krachtvoerstation dat de methaanemissie uit de bek van een koe meet tijdens elk bezoek (zie afbeelding).

Minder methaanuitstoot gemeten

Op zeven van de tien bedrijven konden we een rantsoen ontwikkelen met een lagere emissiefactor. Volgens de KringloopWijzerberekening zouden de rantsoenen de methaanuitstoot tussen de 10 en 20% verminderen ten opzichte van het gangbare rantsoen in die periode. Er werd tussen de 3 en 13% methaanreductie gemeten. Dat is iets minder dan de berekeningen aangaven, maar laat wel zien dat er reductie mogelijk is. De gemeten emissie lag tussen de 16,5 en 20,9 gram methaan per kg droge stof (bij 21 kg droge stofopname). Hoewel berekende ammoniakemissie op

sommige bedrijven iets toenam, was deze nog altijd 10 tot 35% lager dan het Nederlands gemiddelde in 2018.

Sturen op ruwvoer kwaliteit

De methaanarme rantsoenen die we op korte termijn konden toepassen (dus zonder aanpassing van het ruwvoer) lieten zien dat circa 20% methaanreductie mogelijk leek. Het is nog onbekend of de rantsoenen deze reductie ook jaarrond halen. Om meer reductie te kunnen halen is het verder verlagen van de emissiefactor van het ruwvoer nodig.

Dit onderzoek maakt deel uit van de programmatische aanpak 'Integraal Aanpakken' (2020-2030) als onderdeel van het LNV-Klimaatbeleid, gefinancierd door het ministerie van LNV.

Lisanne Koning en Léon Šebek

Een koe bezoekt de GreenFeed.

Fokken op verminderde methaanuitstoot mogelijk

In het fokken op verminderde methaanuitstoot zit veel potentie. Gerichte fokkerij kan, zelfs met het huidige fokdoel, de methaanuitstoot per liter melk verminderen met 13%. Bij een extra selectie op verminderde methaanuitstoot kan het zelfs dalen met 24%. Fokkerij heeft als voordeel dat deze uitstootreducties een permanent effect heeft. Daarnaast vereist het geen directe aanpassingen in het dagelijks management en liggen de kosten ook niet direct bij de veehouder.

eerst methaanmetingen worden gedaan van een groot aantal koeien. Aan de hand van deze informatie kunnen we de fokwaarden voor de gehele populatie inschatten. Deze meetgegevens gaan voor 100 melkveebedrijven binnen het project *Climate Smart Cattle Breeding*, een onderzoek in samenwerking met FrieslandCampina, CRV en het ministerie van LNV, in de computer. Naar verwachting kunnen we dan in 2025 de eerste fokwaarden voor methaan publiceren.

Verzamelen meetgegevens

Om fokkerij in te zetten, moeten

Anouk van Breukelen

De metingen worden genomen met een 'sniffer' die methaanconcentraties meet in de voerbak van de melkrobot

Focus op efficiëntie bij zowel ruwvoer- als melkproductie

In Bergeijk (Noord-Brabant) hebben Adrian en Jennifer Houbraken een bedrijf met ruim 51 ha cultuurgrond in eigendom. De veehouders telen 80% gras en 20% mais. Met 114 melkkoeien produceerden ze in 2021 bijna 1,2 mln. kg melk. Dat leverde, ondanks onderbezetting in de stal, een bovengemiddeld economisch resultaat op.

In tabel 1 vergelijken we het bedrijf van Houbraken met een spiegelgroep; het gemiddelde van een groep melkveebedrijven met een zo goed mogelijk overeenkomende omvang (totaal geproduceerde hoeveelheid melk), intensiteit (kg melk/ha voederoppervlakte) en grondsoort als Houbraken.

Hogere opbrengsten

De totale opbrengsten op het bedrijf van Houbraken zijn met 49,00 euro zo'n 2,62 euro per 100 kg melk hoger dan bij de spiegelgroep. Dit verschil realiseert hij met name bij de overige opbrengsten (+2,25 euro). Adrian scoort

hier vooral beter door de aanwezigheid van ruim 800 zonnepanelen en een grotere ruwvoorraadtoename. De hogere totale opbrengsten zijn voor een klein deel het gevolg van hogere opbrengsten rundveehouderij (+0,37 euro) met name als gevolg van een hogere omzet & aanwas.

Lage voer- en dierkosten

Ook bij de variabele kosten scoort het bedrijf beter dan de spiegelgroep (-5,68 euro). Voor meer dan 60% is dit het gevolg van lagere voer- en dierkosten. Dit komt door de sterke focus van Adrian op efficiëntie bij zowel ruwvoer- als melkproductie.

Door hoge gewasopbrengsten bespaart hij op voeraankopen. Bij het voeren zet hij meerdere kuilen tegelijk in, om daarmee vanuit het ruwvoer al zoveel mogelijk te sturen op de eiwit- en energiebehoefte van de koeien. De melkproductie per koe was in 2021 met ruim 10.300 kg per koe wel zo'n 700 kg lager dan dat Adrian gewend was. Oorzaak hiervan was de lagere ruwvoerkwaliteit als gevolg van het zeer groei-zame weer. Qua diergezondheid verliep 2021 daarentegen vrijwel probleemloos.

Tabel 1: Kengetallen 2021 van Houbraken in vergelijking met de spiegelgroep.

		Houbraken	Spiegelgroep	Verskil
Bedrijfsopzet				
Totaal geproduceerde melk	(kg)	1.175.187	1.125.315	+49.872
Cultuurgrond	(ha)	51,1	48,3	+2,8
Melkkoeien	(aantal)	114	114	0
Intensiteit	(kg melk/ha)	22.989	24.445	-1.456
Melkproductie per koe	(kg)	10.327	10.013	+314
Economisch resultaat (€/100 kg melk incl. BTW)				
Totale opbrengsten		49,00	46,38	+2,62
Opbrengsten rundveehouderij	(a)	41,63	41,26	+0,37
Overige opbrengsten	(b)	7,36	5,12	+2,25
Totale kosten (excl. rente)		34,90	37,92	-3,02
Variabele kosten	(c)	15,08	20,76	-5,68
Vaste kosten	(d)	19,82	17,17	+2,66
Saldo rundveehouderij	(e = a - c)	26,55	20,50	+6,05
Productieresultaat	(f = e + b - d)	14,09	8,45	+5,64
Financieringslasten	(g)	3,00	2,03	+0,98
Inkomen uit bedrijf	(= f - g)	11,09	6,43	+4,66

Bron: Bedrijveninformatienet van Wageningen Economic Research.

Onderbezetting

In 2015 is de ligboxenstal uitgebreid naar 180 plaatsen en is Adrian gestart met automatisch melken. Helaas gooide de fosfaatproblematiek roet in het eten, waardoor de stal- en robot-

capaciteit nu lang niet volledig wordt benut. Dit is een belangrijke reden dat de vaste kosten op het bedrijf met 19,82 euro per 100 kg melk hoger liggen dan bij de spiegelgroep. Het plan is wel om de komende jaren te groeien

in melkkoeien. Daarvoor is de jongveebezetting ondertussen al verhoogd.

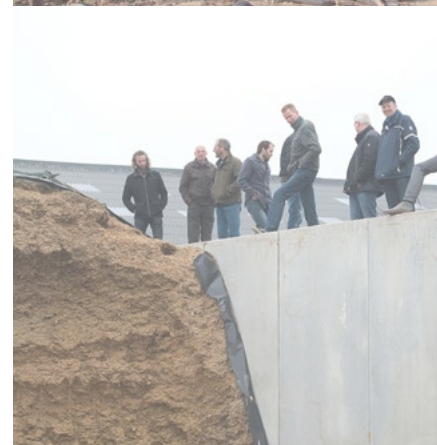
Gerben Doornewaard

Reflectie van Adrian Houbraken

Meerdere maaimomenten vanwege het weiden

“Dit zijn cijfers over 2021. Omdat de zowel de opbrengsten als de kosten dit jaar iets hoger zijn, verwacht ik over 2022 een vergelijkbaar resultaat. Op termijn wil ik iets meer koeien melken gezien de huidige onderbezetting. Dat doe ik met eigen aanfok.

Omdat ik de koeien weid, heb ik meerdere maaimomenten in het seizoen. Ik probeer de diverse kuilen zo goed mogelijk bij elkaar te zoeken en die dan tegelijk te voeren. Dat levert mooie uitgebalanceerde basisrantsoenen. Voordeel is tevens dat de koeien minder rantsoenveranderingen hoeven te ondergaan. En dat is weer goed voor de melkproductie.”

Dit jaar verschenen

Nr. 90: Praktijkrapport 2020; Voerstrategieën om de methaan- en ammoniakemissie te reduceren in de melkveehouderij

Auteurs: Harm Wemmenhove en Léon Šebek Wageningen Livestock Research, Openbaar Rapport 1351 (WPR)

Nr. 91: Bedrijfsspecifieke mest- en kunstmestgiften op melkveebedrijven - Resultaten van de pilot Bedrijfs Eigen Stikstofbemesting (BES) van 2015-2020

Auteurs: J. Verloop, G.J. Hilhorst, J. Oenema, C. Dekker, A. Hooijboer & W. van Dijk.

Nr. 92: Handleiding BedrijfsWaterWijzer

Auteurs: Gertjan Holshof, Koos Verloop

Nr. 93: Duurzaamheidskenmerken op Koeien en Kansen bedrijven integraal beschouwd

Auteurs: Aart Evers, Gerjan Hilhorst, Michel de Haan, Koos Verloop, Colin Dekker

Colofon

Auteurs: allen werkzaam bij Wageningen University & Research tenzij anders vermeld.

Redactie: Textografie

Vormgeving: Wageningen University & Research, Communication Services

Fotografie: Wageningen University & Research, Fotobureau Tiernego, Textografie en Shutterstock

Druk: SMG Groep Hasselt

Secretariaat Koeien & Kansen
Postbus 338
6700 AH Wageningen
T (0317) 48 01 77
info@koeienenkansen.nl

[@Koeien&Kansen](https://twitter.com/Koeien&Kansen)

www.koeienenkansen.nl

De nieuwsbrief is gratis aan te vragen bij het secretariaat. Overname van artikelen is toegestaan mits voorzien van duidelijke bronvermelding.